

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

MARIBOR, dne 2 januarja 1925.

59. letnik.

Hrvatska seljačka stranka pod zakonom o zaščiti države.

Čudni, prečudni so darovi, ki jih Pašić-Pribičevićeva vlada poklanja ljudstvu. Od njega zahteva ogromne davke in dajanje, pravice pa mu krati in jemlje, kjer le more. Dar te vrste je sedanje vlada naklonila hrvatskemu ljudstvu kot božično darilo. To je razpust Hrvatske republikanske seljačke stranke.

Vladni zastopniki sicer hitijo izjavljati, da z razpustom stranke hočejo zadeti samo Radiča, ne pa tudi hrvatskega naroda. Izgovor je jalov. Radičeva stranka je sedaj zastopnica hrvatskega naroda, naj je to komu ljubo ali neljubo. Radiču med Hrvatini ni bilo treba naporne in velike agitacije, Pašić in Pribičević s svojim centralizmom in beograjsko nadvlado nad hrvatskim narodom sta bila med Hrvati največja priganjaka za Radičevo stranko. Njuna zaslug je, da se sedaj med hrvatskim narodom ne more uveljaviti nobena druga stranka, kakor Radičeva. Razpustiti in zabraniti Radičevo stranko, pomenja sedaj oropati hrvatski narod njegove politične organizacije in politične svobode.

V torek pred božičnim praznikom je vlada na seji ministrskega sveta storila sklep, da se Hrvatska seljačka stranka razpusti ter da se Radič s svojo stranko stavi pod zakon o zaščiti države.

Tudi druge države imajo svoj zaščitni zakon. Toda nobena država ne uporablja tega zakona tako kakor naša država, odnosno vlada naše države zoper njej neljube stranke. Zakon o zaščiti države je zadel komunistično stranko, ki je pri nas zakonito zabranjena. Kar dovoljuje Anglija, Francija, Nemčija, Čehoslovaška in druge kulturne države, to pri nas komunistični stranki ni dovoljeno: na solnce ne sme, samo nevidno in ne-slišno pod zemljo sme delati, rovati in kopati. Ali je to boljše za državo, kakor pa delo o belem dnevu in pod kontrolo javnosti, to prepuščamo v razsodbo tako pametnim državljanom, kakor so sedanji vlastodržci.

Usoda komunistične stranke, ki je razpuščena in zabranjena, je sedaj določena tudi Radičevi stranki. Kot razlog navajajo gospodje, ki so sedaj v Beogradu na vladi, zvezo Radiča z ruskimi boljševiki.

Kakor znano, je Radič meseca julija 1924 bil v Moskvi. Ni bil ne prvi ne zadnji inostranski politik, ki je napravil boljševikom v Moskvi obisk. Pred njim je bil sedanji francoski ministrski predsednik Herriot, za njim so prišli in bodo prišli drugi. Francoski vladi nikdar ni prišlo na misel, da bi opozicijskega voditelja Herriota zavoljo njegovega obiska v Moskvi stavila pod zakon in pod ključ. Zgodilo se je to, da je pri francoskih volitvah opozicija pod Herriotovim vodstvom zmagała ter da je Herriot mesto v ječo odšel v palačo francoskega ministrskega predsednika. Kot predsednik francoske vlade je Herriot pred četrletjem priznal rusko sovjetsko vlado. Ako bi Herriot bil voditelj opozicije v naši državi, bi sedaj sedel v ječi ter pihal kašo.

Radičev obisk pri boljševikih v Moskvi je imel po Radičevi izpovedi namen dajati izraza čustvu slovanske vzajemnosti. Svoje stranke Radič, kakor je sam izjavil, ni priključil tretji delavski internacionali (menarodni zvezi), marveč samo seljački (kmetijski) internacionali (mednarodni zvezi). Ni sprejel ne komunističnega programa ne načina boja in stopljanja, marveč je ohranil program in delovni načrt postavljene hrvatske seljačke stranke.

Doslej je Pašić-Pribičevićeva vlada sklenila uporabo zakona o zaščiti države proti Radiču in njegovi stranki ter razpust stranke. Kakšne posledice bo imel ta sklep? Vladini listi smatrajo kot gotovo, da bo Hrvatska republikanska seljačka stranka razpuščena, da bodo njeni listi ustavljeni; da bodo konfiscirani arhivi stranke, njene pisarne in poslovalnice pa zapečatene; da bodo uvedeno postopanje proti vsem tistim članom stranke, ki so dokazano vršili agentsko in eksponentsko službo za boljševike, odnosno vedeli za Radičeve in njegovih tovarišev namere. Postopanje proti tem voditeljem se bo vršilo pred rednimi sodišči, ki imajo o prijavljenih slučajih postopati v smislu člena 19 zakona o zaščiti države pred vsemi drugimi kazenskimi slučajji; da bodo kandidatne liste HRSS za bodoče skupščinske volitve razveljavljene; da bodo razpuščene vse javne korporacije, v katerih bi bil vpliv HRSS odločen in mero-dajen.

V zvezi s temi odločitvami je pričakovati, da bodo kompromitirani glavni voditelji HRSS v najkrajšem času aretirani ter izročeni sodiščem, ki naj postopajo proti njim po zakonu o zaščiti države.

Namen, ki ga ima sedanja vlada s svojimi ukrepi proti Hrvatski seljački stranki, je očividno. Sedanji vlastodržci pa se motijo, ako menijo, da bodo s tem strli odpor hrvatskega naroda in njegovo borbo za pravo samoodločbo in za enakopravnost v državi.

Slike

iz občnega zbora Kmetijske družbe za Slovenijo.

Prva slika: Občni zbor.

Na dan 15. decembra je bil sklican. Sklical ga je upravitelj Kmetijske družbe. Pravila Kmetijske družbe pa upravitelja ne poznajo. Pravila poznajo predsednika družbe. Po družbenih pravilih razpisuje občni zbor predsednik ali, kadar je on zadržan, prvi, oz. drugi podpredsednik in sicer na postavi sklepa glavnega odbora. Tudi glavnega odbora ni bilo, ampak vse in povsod samo upravitelj. Po domače rečeno: nasilje vlade, nasvetovano po naprednih možganih v Sloveniji. — Vdali smo se vladni sili in kot delegati iz leta 1923 peljali v Ljubljano, da smo v Unioinu šli na občni zbor za leto 1924. Šli smo pa samo na volitve. Kakšnega poročila o delovanju družbe nismo slišali, saj ni bilo nikogar, ki bi nam ga naj podal. In vendar bi bilo zanimivo slišati, če Kmetijska družba sploh deluje ali ne. Znano nam je namreč, da je namen družbe pospeševanje kmetijstva v

vsem obsegu. Se veliko več! Da pazi in vpliva na zakonodajstvo in upravo, v kolikor se tiče kmetijstva. In občni zbor je vodil vladni upravitelj! In poročila o delovanju nobenega Res, težki so ti časi za kmetijski stan! Vladno jeroštvo nad Kmetijsko družbo za Slovenijo!

Druga slika: Zedinjena Slovenija.

V dvorani hotela Union smo se zbirali. Po ukazih vladnega upravitelja skozi dvojna vrata: Stajerci iz Frančiškanske ulice, Krajci iz Miklošičeve ceste. Po sredini dvorane je bila potegnjena pregraja v podobi stolov, ki so ločili polovico od polovice. Pravijo, da smo v eni državi SHS, v eni pokrajini Sloveniji in vendar smo na obnem zboru Kmetijske družbe za Slovenijo morali sedeti in stati ločeni na Kranjce in Stajerce. — Rekli smo: to je pristna slika zedinjene Slovenije!

Tretja slika: Volitve.

Kazali smo si hrbte. Kranjski delegati so namreč volili pred govorniškim odrom, stajerski na nasprotni strani pri glavnih vratih. Nekaj časa je šlo mirno. Naenkrat je zavrelo v stajerski polovici. Neka samostojnost je pograbila delegata župnika Bračkota za suknjo, hotel ga nekam vleči. Energično je posegel vmes poslanec Zebot ter zabranil samostojno omejevanje osebnosti. Nato so liberalci in samostojni zagnali silne vpitje. Napredne poulične psovke so letele po zraku. Nikdo ni vedel zakaj. Polagoma se je stvar pojasnila. Samostojni so agitirali na nedopusten način. Jemali so našim gelegatom glasovnice in vrivali svoje. Imeli so jih na kupe. Odkod? Gospod delegat Vračko je označil tako ravnanje za makedonsko. Napredni so pa načeli: primite tatu, hoteli naprtiti g. Bračko-tu, kakor da bi on jemal glasovnice. Sam predsednik obnega zboru je prišel v dvorano mirit razburjene duhove. Bil je priča pristne napredne olike. Delegat Steblovnik je prosil nepoznanega naprednjaka, naj mu pove svoje ime, ker mu je rekel žaljivo besedo. Naprednjak je pogumno molčal. Gospod Steblovnik si je pripravljal papir in svinčnik, da si ime zapiše. Se bolj pogumno mu je pomolil naprednjak figo pod nos, rekoč: To-le Vam bom povedal. V istem trenutku je stal vladni upravitelj, okrajni glavar dr. Spiller-Muys med njima in videč simbol napredne hrabrosti v podobi fige, je ogorčen zavrnil napredno surovino. Videlo se mu je, da ga je srca, da mora predsedovati takim neotesancem.

Četrta slika: dva c. in kr. hauptmana.

Prvi hauptman. Med naprednimi kričali se je najbolj odlikoval velik, plešast možakar, ki je vpil z jezikom in rokami. Spoznali so v njem c. in kr. avstrijskega hauptmana Kukeca iz Zalca. Ko se je Kukec spomnil, da ni na liberalnem volilnem shodu, ampak na občnem zboru Kmetijske družbe, in da nima pred seboj rekrutov, ampak delegate kmetijskih podružnic, se je polagoma pomiril.

Drugi hauptman. Samostojni so za predsednika kandidirali Ivana Sancina, bivšega c. in kr. avstrijskega hauptmana in rekvizitorja žita, sedaj cenisti za kmetijstvo v Ljubljani. Imenitno! Ko je predsednik ob-

Džungla.

Roman iz afriških pragozdov.

Krajški spisal E. R. Burroughs. — Prevedel Paulus.

38

Če obe ti dejstvi denem skupaj, se mi zdi, pravim, verjetno, kar ste dejali, — namreč, da je v resnici Arnota rešil, ta pa da je na ranah ali zaradi česar koli obolel, dobil mrzlico in se ne more geniti. Njegov beli rešitelj pa ga ne more samega pustiti v divjini, da bi nam prišel povedat —

Torej pa še počakamo par dni! —

In čakali so teden dni —

Toda ne Arnota ne Ininega belega junaka ni bilo od nikoder.

Čez teden dni pa je poveljnik križarke izjavil, da ne more in ne sme več čakati, da je tudi vsako čakanje brezuspešno in da odplujejo zarana.

Ine sama ni več upala, da bi se njen rešitelj še kdaj vrnil.

Mogoče da se je držnemu junaku topot ponesrečilo in da sta oba mrtva, on in Arnota.

Mogoče pa je tudi bilo, da se neznanemu belemu človeku sploh ni ljubilo, da bi zapustil svoj divji pragozd —

Dvomi so se ji vzbujali, ki jih je še povečal Clayton s svojim ugibanjem o »belem divjaku«.

Odkar sta se tisti dan po njeni rešitvi sporekla, ni sicer več govoril z njo o njenem »belem junaku«, pač pa je vedno in vedno napeljeval v družbi pogovor na neznanca in vselej poskrbel, da ga je morala slišati tudi Ine. Trdovratno je zagovarjal misel, da je beli neznanec divjak, član rodu črncev, da živi kakor žive divjaki, morebiti da je celo oženjen je pravil s posebnim podarkom. In o njegovi preteklosti je ugibal, da utegne biti ubegel kaznenec iz kake evropske kolonije ali pa vsaj potomec kakega begunca, ki se je zatekel med črnce in se tam oženil —

Ine je vedela, da njen rešitelj ni »divjak«, da je plemenit človek, pogumen in junaški.

Toda — zakaj se ne vrne? Ali je morebiti res član rodu črncev, ki tod prebivajo, in se mu vobče ne ljubi, da bi šel med bele ljudi? — In — kako je prišel v džunglo —? Kdo so njegovi stariši? —

Čemu se vobče toliko zanima in poteguje zanj? — Težke, mučne dneve je doživljala Ine tistokrat, ko so brez dela čakali na samotni obali —

Nazadnje je bila skorajda vesela, ko je poveljnik naznanil, da druga dan odpotujejo —

Le eno je še storila za svojega »belega junaka«.

Naprosila je kapitana, naj pusti za Arnota in za velikodušnega neznanca, če bi se le morebiti kdaj vrnila, v koč orožja, streljiva, obleke in nekaj knjig.

In to željo ji je kapitan rad izpolnil. —

Ine je bila zadnja, ki je zapustila koč.

Pismo, naslovljeno na poročnika Arnota, je položila na mizo.

In nato je obotavljaje se segla v nedrije ter poiskala zlat navesek, okrašen z diamanti in obešen na težko zlato verižico — tisti, ki je bil Trzanov do onega jutra, ko jo je rešeno in osvobojeno nesel v naročju skozi divjo džunglo in ki o o njem po vrnitvi nikomur ni znila besedice.

Odprla ga je, dolgo je zrla na pobledele slike mladega moža, za las podobnega njenemu rešitelju, in na sliko mlade, lepe žene poleg njega, kočno pa je šepnila:

»Čakala sem te, — pa nisi prišel! Bodi kdorkoli, — rešil si mi življenje, plemenit si, junaški dober —. Bog te blagoslovi za tvoje dobro delo, čuva naj nad teboj in če je Njegova volja, naj te pripelje nazaj v svet, — tja, kjer ti je prostor pripravljen!«

Za trenutek je omahovala, že je mislila položiti navesek na mizo, — pa zadržala je, in spet ga je varno skrila nazaj v nedrije.

Počasi je stopila proti vratom, njene oči so se poslavljale od kraja, kjer je preživela toliko težkih ur, pa doživela tudi doslej nepoznano srečo, vzdihnila je in stopila čez prag —

Pol ure pozneje je zagrmel strel v slovo Arnotu in »belemu junaku« in križarka je odplula na široko morje.

Opoldne so izginjali na sinjem, daljnem obzorju zadnji oblaki dima, ki so kazali njeno pot.

Nema in samotna je stala koč Johna Claytona na robu afriške džungle.

Konec prvega dela.